

بررسی انگیزه‌های مرتبط با مشارکت در درس تربیت بدنی در بین دانش‌آموزان دختر (بر مبنای نظریه‌ی شایستگی)

دکتر مهربان پارسامهر^۱، امیرمختار اسکندری فرد^۲، دکتر محمدرضا نیک‌نژاد^۳، سید قاسم قربانزاده زعفرانی^۴

چکیده:

مقدمه و هدف: دانش‌آموزان بخش بزرگی از جمعیت جامعه را تشکیل می‌دهند و توجه به سلامت فردی آن‌ها مسأله‌ی مهمی است که باید مد نظر قرار گیرد. یکی از ابزارهای مناسب برای دستیابی به سلامت فردی دانش‌آموزان، مشارکت در ورزش است که لازمه‌ی رشد این مشارکت، شناخت عوامل مؤثر بر آن است. هدف این پژوهش، بررسی عوامل مرتبط با مشارکت در درس تربیت بدنی در بین دانش‌آموزان دبیرستانی بوده است.

روش‌شناسی: این پژوهش با روش پیمایشی و به صورت مقطعی انجام شده است. داده‌های این پژوهش از ۳۸۰ دانش‌آموز مشارکت‌کننده در درس تربیت بدنی جمع‌آوری گردیده است. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ی اصلاح شده بوده که سوالات پرسش‌نامه دارای پایایی بالاتر از ۰/۷۵ است.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهد که چهار متغیر حمایت خانواده، حمایت دوستان، ارزش ادراک شده و توانایی ادراک شده، با مشارکت رابطه دارند. یافته‌های رگرسیون گام به گام نیز نشان می‌دهد که متغیرهای اجتماعی جمعیت شناختی و متغیرهای پیش‌بین اصلی در مجموع توانسته‌اند ۱۲/۷ درصد از واریانس متغیر ملاک را تبیین نمایند.

نتیجه‌گیری: نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان می‌دهد که پیش‌بین‌های پژوهش توانسته است، ۱۲/۷ درصد از واریانس متغیر مورد مطالعه را تبیین نماید؛ ولی متغیرهای مطرح در مدل، قادر به تبیین بخش زیادی از واریانس متغیر مورد مطالعه نیستند؛ بنابراین این زمینه باید به سایر متغیرها توجه شود.

واژه‌های کلیدی: توانایی ادراک شده، حمایت ادراک شده، ارزش ادراک شده.

مقدمه

با وجود برتری‌های شناخته شده‌ی مربوط به روش‌های زندگی فعال، تعداد زیادی از جمعیت در فعالیت‌های بدنی منظم شرکت نمی‌کنند. با آن که در پژوهش‌های مختلف رابطه‌ی مثبت بین فعالیت بدنی منظم و تندرستی مورد تأیید قرار گرفته است؛ ولی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که سطح فعالیت بدنی با افزایش سن کاهش یافته و همراه با کاهش آن، عوامل خطر آفرین همچون بیماری‌ها افزایش می‌یابد. چنان که کاهش سطح فعالیت بدنی می‌تواند خطر بیماری‌ها را در بزرگسالی افزایش دهد. نگرانی مهم‌تر آن که احتمال غیرفعال شدن بزرگسالانی که در کودکی و نوجوانی در فعالیت‌های ورزشی شرکت نمی‌کرده‌اند، در بزرگسالی افزایش می‌یابد. (۱) اگرچه در کشورهای مختلف در آموزش و پرورش در درس تربیت بدنی توصیه می‌شود که فعالیت‌های بدنی در برنامه‌های آموزشی افزایش یابد؛ اما دستیابی به این هدف به راحتی امکان‌پذیر نیست. لازم به بیان نیست که سیاست‌ها و روش‌های کنونی در دوره‌ی تحصیلی در درس تربیت بدنی، سبب افزایش فعالیت بدنی در بزرگسالی و فعال شدن افراد در سبک زندگی آنان نمی‌شود؛ به عبارت دیگر، همان‌طور که کودکان به مقاطع تحصیلی بالاتر می‌روند، نسبت به درس تربیت بدنی بی‌میل‌تر می‌شوند. این کاهش تمایل در فعالیت‌های بدنی در دختران، بیشتر از پسران مشاهده می‌گردد. (۱)

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که دختران از مشارکت نامتناسبی در کلاس‌های درس تربیت بدنی برخوردارند. ارائه‌ی برنامه‌های ورزشی تربیت بدنی به دختران بدون توجه به جنسیت آن‌ها ممکن است به جای افزایش فعالیت بدنی در بین دختران سبب تشدید کاهش فعالیت‌های بدنی آن‌ها گردد. (۲) به همین دلیل لازم است، این که چرا دختران در سنین بالاتر غیرفعال می‌شوند مورد توجه قرار گرفته و نقش درس تربیت بدنی در مدرسه، در این فرایند مورد پژوهش قرار گیرد. علاوه بر این راه‌های افزایش مشارکت افراد در درس تربیت بدنی که سبب بهبود سطح سلامتی افراد به‌خصوص در بین دختران می‌شود، راه پیدا نموده تا بدین وسیله آگاهی بهتری از نحوه‌ی سود بردن از درس تربیت بدنی (زنگ ورزش) در جهت افزایش مشارکت در فعالیت بدنی به دست آوریم. دلیل دانش‌آموزان را به عنوان شرکت‌کنندگان فعال در نظر می‌گیرد و این نکته را می‌پذیرد که نگرش‌ها و تجربه‌های گذشته‌ی آن‌ها و هم چنین عقاید آن‌ها در مورد خودشان به عنوان یاد گیرنده، بر چگونگی واکنش آن‌ها در طول آموزش تأثیر می‌گذارد. (۳)

ایکلز^۱ و همکارانش (۲۰۰۳) مدل نظری شایستگی را برای توضیح عوامل انگیزشی که افراد برای تصمیم‌گیری در مورد انتخاب‌های مربوط به دست‌یابی به هدف، در انجام فعالیت خاص مورد استفاده قرار می‌دهند را بیان نموده‌اند. (۴) طبق این نظریه، افراد برای نشان دادن توانایی‌شان در حوزه‌های اجتماعی، شناختی و بدنی، تلاش می‌نمایند تا شایستگی‌شان^۲ را نشان دهند. (۵)

طبق نظریه‌ی شایستگی (توانایی)، افرادی که دارای ادراک بالایی از توانایی و ارزش ادراک شده‌اند، خواستار به کارگیری تلاش بیشتر، تأکید بر پیشرفت در وظایف محوله و تجربیات مؤثر و مثبت‌تر نسبت به افرادی‌اند که کمتر دارای توانایی و ارزش ادراک شده‌اند. یکی از پیش‌بینی‌های این نظریه آن است که افرادی که توانایی‌شان را برای انجام فعالیت بدنی درک کرده‌اند احتمال بیشتری خواهد داشت که در فعالیت بدنی شرکت کنند. آن‌ها عوامل محرکه‌ای در این مدل نظری بیان نموده‌اند که افراد در تصمیم‌گیری‌های مربوط به انتخاب‌های مرتبط با

3- Eccles

4- Competenc

دستیابی به هدف از آن‌ها سود می‌برند. این مدل انتخاب، یک فعالیت خاص را به انتظاراتی پیوند می‌دهد که براساس آن انجام هر رفتار همراه با عنصری از انتخاب از بین فعالیت‌هایی که ارزشمند است مورد پذیرش قرار می‌گیرد. در این مدل نظری بر باور داشتن به توانایی خود در یادگیری یک فعالیت خاص تأکید شده است.

پژوهش‌ها نشان می‌دهد با آن که در برخی از فعالیت‌های بدنی، دختران به خوبی پسران عمل می‌نمایند؛ ولی به توانایی‌های خود در این درس باور ندارند. توانایی که با ساختار انگیزشی ترکیب شده و در ارتباط با عوامل اجتماعی، تجارب گذشته، ارزش ادراک شده‌ی فردی دستیابی به هدف را تحت تأثیر قرار داده و در پیوند متقابل با آن‌ها بر مشارکت افراد در فعالیت‌های بدنی اثر می‌گذارد. (۶)

نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد افرادی که در دوران کودکی فعال هستند، احتمال این که در بزرگسالی نیز فعال باشند بیشتر خواهد بود. (۷) هم چنین دانش‌آموزانی که ارزش نهفته در یک فعالیت را در می‌یابند برای رسیدن به موفقیت تلاش کرده و احساس شایستگی بیشتری می‌نمایند. چنان که در میان دختران زمانی که فعالیت بدنی با توجه به جنس برای آن‌ها معنادار باشد، انتظار آن‌ها برای موفقیت در آن فعالیت افزایش یافته و بدین وسیله ادراک دانش‌آموزان دختر از توانایی‌شان افزایش می‌یابد. (۸) بر اساس نتایج برخی دیگر از پژوهش‌ها، دانش‌آموزان دختری که از سطح بالایی از توانایی ادراک شده‌ی بدنی برخوردار بوده‌اند، مشارکت بیشتری از خود در فعالیت بدنی نشان می‌دهند. (۹)

این مدل پیش‌بینی می‌نماید که صلاحیت ادراک شده در درس تربیت بدنی دوره‌ی تحصیل، با معنا بودن (ارزشمندی) فعالیت بدنی، حمایت ادراک شده (خانواده، دوستان و معلمین) با قصد مشارکت در فعالیت بدنی مرتبط است. با استفاده از این نظریه، انگیزه‌هایی که مرتبط با مشارکت دانش‌آموزان در زنگ ورزش می‌باشد، قابل بررسی است. (۱۰) از این رو، هدف این پژوهش بررسی رابطه‌ی بین حمایت ادراک شده (همسالان، والدین و معلم)، ارزش ادراک شده (معنا و جایگاه فعالیت بدنی در زمان تحصیل برای دانش‌آموزان) و توانایی ادراک شده بر مشارکت افراد در فعالیت‌های بدنی در درس تربیت بدنی است.

متغیرهای تعیین‌کننده‌ی مشارکت در درس تربیت بدنی

توانایی ادراک شده (شایستگی): باور و اعتقاد داشتن به توانایی فردی نقش مهمی را در اغلب تئوری‌های انگیزه‌ی پیشرفت از قبیل خود اثر بخشی، ارزشمندی و انتظار و جهت‌گیری هدفی ایفا می‌نماید. (۱۱) یافته‌ها نشان می‌دهد زمانی که افراد برای انجام فعالیت در نزد خود احساس شایستگی می‌نمایند و توانایی خود در انجام کار را باور دارند، حتی تحت شرایط نامناسب به انجام وظیفه و ادامه‌ی آن مبادرت می‌ورزند. (۱۲) محققان دریافتند باور داشتن به توانایی، عملکرد دانش‌آموزان در حوزه‌های مختلف درسی از جمله ریاضیات و فعالیت جسمانی و غیره را بهبود می‌بخشد؛ بنابراین افرادی که صلاحیت و شایستگی را ادراک نمایند، امکان دارد برای انجام فعالیت‌های بدنی با انگیزه‌تر بوده و از طرفی دیگر زمانی که در خود عدم صلاحیت را ادراک نمایند از آن فعالیت دست می‌کشند. (۱۳)

ژیانگ^۱ و همکارانش (۲۰۰۳) در پژوهش خود دریافتند شرکت در درس تربیت بدنی به‌طور مثبت به باور توانایی‌های دانش‌آموزان ارتباط دارد. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد پسران نسبت به دختران در ابراز توانایی‌هایشان دارای باور به توانایی بالاتری نسبت به دخترها در درس تربیت بدنی هستند. (۱۴)S

ارزش و معنای ادراک شده: مطالعه بر روی دانش‌آموزان دبیرستانی نشان می‌دهد که ارزش و معنای ادراک شده توسط دانش‌آموزان در مدرسه با نوع فعالیت‌های انتخابی آن‌ها ارتباط دارد. (۴) ایکلز و همکارانش (۱۹۸۴) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که میزان ارزش و اهمیتی که دانش‌آموز برای درس تربیت بدنی قائل است، با میزان مشارکت او در فعالیت‌های بدنی و ادامگی آن مرتبط است. (۱۵) هم چنین ژیانگ و دیگران (۲۰۰۳) دریافتند افرادی که برای درس تربیت بدنی ارزش و معنای بالاتری در نظر می‌گیرند، علاقه‌ی بیشتری برای ادامگی فعالیت در درس تربیت بدنی از خود نشان می‌دهند. این یافته‌ها تأیید می‌نماید که هرچه دانش‌آموزان در نزد خود فعالیت را جالب‌تر و بامعناتر بدانند، با انگیزه‌ی بیشتری نسبت به مشارکت در آن فعالیت تمایل نشان می‌دهند. (۱۴) هم چنین پژوهش‌ها نشان داده است دانش‌آموزانی که ارزش و معنایی برای فعالیت بدنی خود پیدا کرده‌اند، تلاش بیشتری برای مشارکت در انجام فعالیت بدنی و رسیدن به موفقیت، انجام می‌دهند. (۶)

در فعالیت‌های بدنی وقتی فعالیت‌ها با توجه به نوع جنس و مفید بودن آن برای یک جنس خاص ارائه شود، انتظار فرد با توجه به جنسیت او برای موفقیت افزایش می‌یابد؛ بنابراین ادراک دانش‌آموز از توانایی خود افزایش یافته و سبب مشارکت بیشتر در فعالیت بدنی می‌گردد. (۱۶، ۱۷)S

حمایت ادراک شده: حمایت ادراک شده از سوی والدین، همسالان و معلم از اوایل دبستان زمانی که افراد برای انجام ورزش به کوشش والدین، معلمین و همسالان تشویق می‌شوند شکل می‌گیرد. گرینوکل و دیگران (۱۹۹۰) دریافتند که دیگران مهم به ویژه همسالان و معلمین، تأثیر بسیار زیادی بر روی شرکت افراد در فعالیت بدنی دارند. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که تقویت مثبت از سوی معلمین و گروه‌های همسال؛ یعنی، تشویق در طول کلاس، سبب مشارکت بیشتر افراد در فعالیت بدنی می‌گردد. (۱۸) به علاوه، یک گروه همسال به‌آسانی قادر است بر دیگر دانش‌آموزان در جهت رفتار کردن بر خلاف میل فردی نیز اثر بگذارد. (۷) نتایج پژوهش گرینوکل و دیگران، یافته‌های پژوهش‌های قبلی را تأیید می‌نماید؛ بدین معنا که نوجوانان (۱۳ - ۱۴ سال) به شدت تحت تأثیر دیگران مهم به ویژه همسالان در درس تربیت بدنی هستند. (۹) هم چنین پژوهش‌ها نشان داده‌است، معلمانی که می‌توانند فضای مناسبی را برای بهبود مشارکت در فعالیت‌های تربیت بدنی برای دانش‌آموزان فراهم کنند، سبب افزایش مشارکت آن‌ها می‌گردند. (۶)

روش‌شناسی:

با توجه به موضوع پژوهش که بررسی تجربی رابطه بین متغیرهای پیش‌بین مطرح در مدل نظری شایستگی با مشارکت در درس تربیت بدنی بوده؛ از این رو این پژوهش با رویکردی کمی و به روش توصیفی - پیمایشی انجام شده است. ابزار گردآوری اطلاعات در تحقیق حاضر شامل مقیاس اصلاح شده بوده است. مقیاس با توجه به شرایط اجتماعی - فرهنگی جامعه‌ی مورد مطالعه، همراه با اصلاحاتی که در آن به عمل آمده، بعد از بازبینی با ۵۴ سؤال که برخی سؤالات وزن مثبت و برخی وزن منفی داشتند در جامعه‌ی مورد پژوهش به کار گرفته شده است. دادن وزن مثبت و منفی برای تشویق شرکت کنندگان برای خواندن دقیق سؤالات، کاهش احتمال تأثیر شرایط

محیطی، کمک به درک معانی کامل سؤالات بوده است. (۱۹) همراه با استفاده از مقیاس برگرفته از نظریه‌ی شایستگی، سؤالات مربوط به شناسایی نیز مطرح گردید.

برای ارزیابی مقیاس از طیف پنج درجه‌ای لیکرت استفاده شده است. سؤالات مربوط به ادراک حمایت از سه زیر مقیاس: حمایت والدین (۱۰ سوال)، حمایت دوستان (۱۰ سوال)، حمایت معلم (۱۱ سوال) تشکیل شده و ارزش ادراک شده شامل ده سوال بوده است. توانایی ادراک شده، شش سؤال بود که از مطالعات لی و همکارانش (۱۹۹۵) استفاده شد. سؤالات مربوط به متغیر ملاک (مشارکت تربیت بدنی) شامل هشت سؤال که چهار سؤال مربوط به فعالیت در درس تربیت بدنی در مدرسه و چهار سؤال مربوط به فعالیت بدنی در بیرون از مدرسه بود که مورد استفاده قرار گرفت.

جامعه‌ی نمونه‌ی این تحقیق، ۳۸۰ نفر از دانش‌آموزان دختر مقطع تحصیلی دبیرستان‌های منطقه یک شهر یزد بوده است. بدیهی است که توزیع سنی جامعه‌ی هدف، مرتبط با دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در مقطع دبیرستان است که بر اساس الگوهای سنی آموزشی در گروه سنی ۱۵-۱۸ ساله قرار می‌گیرند. برای انتخاب نمونه از شیوه‌ی نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای استفاده می‌شود. برای این منظور، از بین سه منطقه‌ی شهر یزد، ابتدا به صورت تصادفی یک منطقه؛ یعنی، منطقه‌ی یک انتخاب شد. سپس از بین دبیرستان‌های موجود در منطقه‌ی مورد مطالعه، یک دبیرستان دخترانه به طور تصادفی انتخاب شده و در بین دانش‌آموزان کلاس‌ها پرسش‌نامه اجرا شد.

اعتبار و پایایی^۲ ابزار اندازه‌گیری: این ابزار اندازه‌گیری به صورت عام در ورزش در تأیید نقش نیروهای انگیزشی در مشارکت در ورزش مورد تأیید قرار گرفته است. مقدار ضریب پایایی درونی (آلفای کرونباخ) برای ابزار اندازه‌گیری بالاتر از ۰/۷۵ برای هر یک از مؤلفه‌ها در سطح $\alpha = 0/05$ درصد، (جدول ۱) معنادار بوده است که نشان از پایایی بالای ابزار اندازه‌گیری دارد.

جدول ۱) ضریب آلفای کرونباخ برای مفهوم مورد سنجش

مفهوم	تعداد	ضریب آلفای کرونباخ
حمایت خانواده	۹	۰/۷۶
حمایت معلم	۱۱	۰/۷۸
حمایت دوستان	۱۰	۰/۸۲
ارزش ادراک شده	۱۰	۰/۷۷
توانایی ادراک شده	۶	۰/۸۳
قصد به مشارکت در درس تربیت بدنی	۸	۰/۷۹

روش‌های آماری: تجزیه و تحلیل آماری داده‌های این پژوهش از نوع تحلیلی - توصیفی است که در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام می‌شود. روش توصیفی مانند محاسبه‌ی فراوانی‌ها و درصد آن‌ها است که از آمار استنباطی برای بررسی رابطه بین متغیرها استفاده می‌شود. بدین منظور از آزمون همبستگی پیرسون، به منظور

1- Validity

2- Reliability

شناخت رابطه بین متغیرهای پیش‌بین با متغیر ملاک استفاده شده تا مشخص شود که آیا بین متغیرهای پیش‌بین مطرح در مدل با مشارکت دانش‌آموزان در درس تربیت بدنی (متغیر ملاک) رابطه‌ای وجود دارد یا خیر؟ در نهایت از روش رگرسیون گام به گام به منظور تعیین سهم و نقش هر یک از متغیرهای پیش‌بین در تبیین واریانس متغیر مورد مطالعه (متغیر ملاک) استفاده شده است.

یافته‌ها:

میانگین سنی برای کل دانش‌آموزان تربیت بدنی ۱۵/۶۵ با انحراف معیاری برابر با $sd = ۱/۰۶۰$ بوده است. ۴۰/۰ درصد از پاسخ‌گویان در سال اول تحصیلی، ۳۷/۴ درصد از پاسخ‌گویان در پایه‌ی دوم، ۱۳/۹ درصد از پاسخ‌گویان در پایه‌ی سوم و ۸/۷ درصد از پاسخ‌گویان در پایه‌ی چهارم (پیش‌دانشگاهی) بوده‌اند. در بررسی ارتباط بین برخی از متغیرهای اجتماعی - جمعیت‌شناختی با مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های ورزشی فقط پایه‌ی تحصیلی با مقدار: $(F_{(۳, ۳۷۶)} = ۳/۱۱۱ : P < ۰/۰۵)$ با مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های بدنی رابطه‌ی معناداری داشته و بین سایر متغیرها شامل اشتغال پدر، سواد والدین و درآمد خانواده با مشارکت در فعالیت‌های بدنی رابطه معناداری مشاهده نشده است.

همبستگی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین با مشارکت در ورزش:

فرض رابطه بین متغیرهای پیش‌بین با مشارکت در ورزش توسط داده‌های جمع‌آوری شده به‌شدت تأیید شده است. نتایج آزمون همبستگی‌های چند متغیره، همبستگی مثبت معناداری را میان حمایت خانواده با مقدار: $(r = ۰/۱۳۱ ; p < ۰/۰۵)$ ، حمایت دوستان با مقدار: $(r = ۰/۲۱۲ ; p < ۰/۰۰۱)$ ارزش ادراک شده با مقدار: $(p < ۰/۰۰۱)$ ؛ $(r = ۰/۱۹۴)$ توانایی ادراک شده با مقدار: $(r = ۰/۳۳۸ ; p < ۰/۰۰۱)$ با مشارکت در تربیت بدنی را نشان داده است؛ ولی بین حمایت معلم با مشارکت در تربیت بدنی رابطه‌ای مشاهده نشده است.

هم چنین بین حمایت خانواده با حمایت معلم با مقدار: $(r = ۰/۳۴۶ ; p < ۰/۰۰۱)$ ، و حمایت دوستان با مقدار: $(r = ۰/۳۳۹ ; p < ۰/۰۰۱)$ ، و ارزش ادراک شده با مقدار: $(r = ۰/۳۹۲ ; p < ۰/۰۰۱)$ ، و با توانایی ادراک شده با مقدار: $(r = ۰/۲۷۰ ; p < ۰/۰۰۱)$ ، همبستگی مثبت معناداری وجود دارد و بین حمایت دوستان با حمایت معلم با مقدار: $(r = ۰/۴۷۶ ; p < ۰/۰۰۱)$ ، با ارزش ادراک شده با مقدار: $(r = ۰/۴۵۷ ; p < ۰/۰۰۱)$ ، و با توانایی ادراک شده با مقدار: $(r = ۰/۳۵۴ ; p < ۰/۰۰۱)$ ، همبستگی مثبت معناداری وجود دارد. هم چنین بین ارزش ادراک شده با حمایت دوستان با مقدار: $(r = ۰/۴۴۹ ; p < ۰/۰۰۱)$ ، توانایی ادراک شده با مقدار: $(r = ۰/۳۵۸ ; p < ۰/۰۰۱)$ ، و همبستگی مثبت معناداری وجود دارد و بین توانایی ادراک شده با ارزش ادراک شده با مقدار: $(r = ۰/۵۴۷ ; p < ۰/۰۰۱)$ ، همبستگی مثبت معناداری وجود دارد.

جدول ۲. ماتریس همبستگی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین با مشارکت در درس تربیت بدنی

					مشارکت در تربیت بدنی
				۰/۱۳۱ *	حمایت خانواده
			۰/۳۴۶ ***	۰/۰۶۰	حمایت معلم
		۰/۴۷۶ ***	۰/۳۳۹ ***	۰/۲۱۲ ***	حمایت دوستان
	*** ۰/۴۴۹	۰/۴۵۷ ***	۰/۳۹۲ ***	۰/۱۹۴ ***	ارزش ادراک شده
*** ۰/۵۴۷	*** ۰/۳۵۸	۰/۳۵۴ ***	۰/۲۷۰ ***	۰/۳۳۸ ***	توانایی ادراک شده

* $P < 0/05$ *** $P < 0/001$

رگرسیون گام به گام متغیرهای مستقل

به منظور پیش‌بینی تغییرات متغیر مشارکت در درس تربیت‌بدنی به‌وسیله‌ی متغیرهای پیش‌بین، از رگرسیون گام به گام استفاده شده است. همان‌طور که نتایج جدول‌های زیر نشان می‌دهد مجموعه‌ی متغیرهای پیش‌بین در گام اول که تنها یک متغیر معنادار بوده است با مقدار ($R^2 = 0/111$; Adj. $R^2 = 0/01$; $F = 48/380$; $P < 0/01$)، توانسته اند ۱۱/۱ درصد از واریانس متغیر ملاک را تبیین کنند. از میان متغیرهای گام نخست، متغیر توانایی ادراک شده با ($B = 0/337$, $p < 0/01$) معنادار بوده است. در گام دوم با دو متغیر معنادار شده و مقدار ($R^2 = 0/127$; Adj. $R^2 = 0/01$; $F = 28/445$; $P < 0/01$) متغیرهای پیش‌بین توانایی تبیین بیش از ۱۲ درصد از واریانس متغیر ملاک را تبیین کنند که در این گام متغیر توانایی ادراک شده با ($B = 0/327$, $p < 0/01$) و متغیر درآمد با ($B = 0/133$, $p < 0/01$) معنادار بوده‌اند و سایر متغیرها، به دلیل عدم معناداری از معادله رگرسیون حذف شده‌اند.

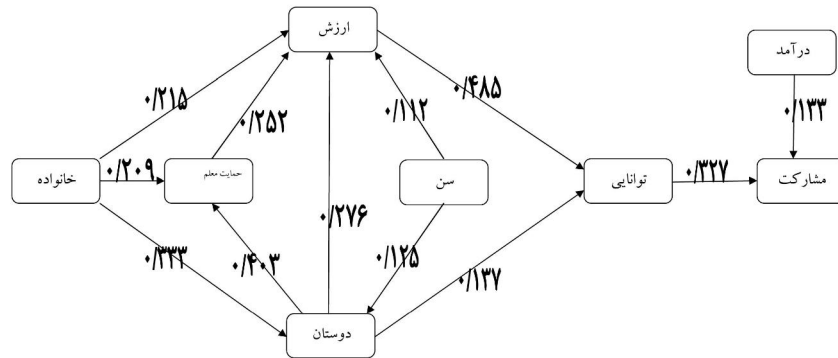
جدول شماره : خلاصه مدل رگرسیون گام به گام متغیرهای پیش‌بین

مدل	R	R Square	Adjusted R Square	F	Sig.
۱	۰/۳۳۷	۰/۱۱۴	۰/۱۱۱	۴۸/۳۸۰	۰/۰۰۰
۲	۰/۳۶۳	۰/۱۳۱	۰/۱۲۷	۲۸/۴۴۵	۰/۰۰۰

جدول شماره : متغیرهای معنادار شده رگرسیون گام به گام

مدل	متغیر	Beta	Std.error	t	Sig.
۱	توانایی ادراک شده	۰/۳۳۷	۰/۰۴۶	۶/۹۵۶	۰/۰۰۰
۲	توانایی ادراک شده	۰/۳۲۷	۰/۰۴۶	۶/۷۸۹	۰/۰۰۰
	درآمد	۰/۱۳۳	۰/۰۰۰	۲/۷۶۷	۰/۰۰۶

گرچه دو متغیر درآمد و توانایی ادراک شده تأثیر مستقیمی بر متغیر مشارکت داشته‌اند؛ اما سایر متغیرها نیز به صورت غیرمستقیم تأثیر داشته‌اند که به منظور بررسی تأثیر غیرمستقیم سایر متغیرها از تحلیل مسیر استفاده شده است. نتایج مربوط به آن به صورت نمودار و جدول در ادامه ارائه شده است.

نمودار شماره: تحلیل مسیر تأثیر متغیرهای پیش‌بین بر متغیر ملاک

جدول شماره : تأثیر مستقیم، غیرمستقیم و تأثیر کل متغیرهای پیش‌بین

متغیر	تأثیر مستقیم	تأثیر غیرمستقیم	تأثیر کل
توانایی ادراک شده	۰/۳۲۷		۰/۳۲۷
درآمد	۰/۱۳۳		۰/۱۳۳
ارزش ادراک شده		۰/۱۵۸	۰/۱۵۸
حمایت خانواده		۰/۰۷۵	۰/۰۷۵
حمایت معلم		۰/۰۳۹	۰/۰۳۹
حمایت دوستان		۰/۱۰۳	۰/۱۰۳
سن		۰/۰۲۹	۰/۰۲۹

بحث:

متغیرهای پیش‌بین با توجه به شرایط اجتماعی - فرهنگی جامعه‌ی مورد مطالعه، تعریف و عملیاتی شده و با یک نمونه از دانش‌آموزان با موفقیت مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج همبستگی چند متغیره، رابطه‌ی بین عوامل تعیین کننده (متغیر پیش‌بین) و مشارکت در درس تربیت بدنی (متغیر ملاک) در بین دانش‌آموزان را مورد تأیید قرار داده است. یافته‌های این پژوهش تأیید مجددی بر یافته‌های پژوهشی ایکلز و دیگران (۴) بوده است. داده‌های جمع-آوری شده‌ی این پژوهش توانست اطلاعات ارزشمندی را برای ارزیابی متغیرهای پیش‌بین با مشارکت در درس تربیت بدنی در اختیار ما قرار دهد. چنان که با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان بیان نمود که برای افزایش میزان مشارکت دختران در درس تربیت بدنی می‌توان از متغیرهای پیش‌بین بالا به خصوص حمایت ادراک شده، توانایی ادراک شده و ارزش و معنای ادراک شده به عنوان متغیری قوی در آنان سود جست. هم چنین نتایج این

پژوهش چنان که در همبستگی چندگانه نشان داده شده است، مبین آن است که نتایج کسب شده توسط این پژوهش با یافته‌های پژوهشی پیشین ژیانگ و همکاران (۱۴) و گرینوکل و دیگران (۹) که به همبستگی قوی بین مؤلفه‌ها با مشارکت در درس تربیت بدنی تأکید نموده‌اند، همخوانی دارد و با یافته‌های پژوهشی ایکلز و همکاران، (۴) ویگ فیلد و دیگران (۱۳) که رابطه‌ی مثبتی بین توانایی ادراک شده با شرکت در درس تربیت بدنی را در پژوهش خود مورد تأیید قرار داده‌اند، همخوانی دارد. هم چنین همبستگی بین مؤلفه‌های حمایت ادراک شده، توانایی ادراک شده با مشارکت در فعالیت‌های ورزشی با یافته‌های دایل (۸) و ژیانگ و همکاران (۲۰) که به ارزش و معنای ادراک شده به عنوان متغیری مهم بر مشارکت افراد در درس تربیت بدنی تأکید داشته‌اند (۲۰)، همسو است. در عین حال بین متغیرهای حمایت معلم (جدول ۲) و شرکت در درس تربیت بدنی در این پژوهش رابطه‌ای مشاهده نشده است که با یافته‌های گرینوکل، لی و لوماکس (۹) یکسان نباشد.

رگرسیون چندگانه گام به گام نشان داد که از بین متغیرهای پیش‌بین، توانایی ادراک شده و درآمد ۱۲/۷ درصد از واریانس را تبیین نمایند. تحقیقات پیشین نشان می‌دهند که متغیرهای این مدل برای ایجاد انگیزش در قلمرو درس تربیت بدنی مهم می‌باشند و از نقش پیش‌بینی‌کننده‌ی مناسبی برخوردارند که با نتایج کسب شده در این پژوهش نیز مورد تأیید قرار گرفته است.

نتیجه: آنچه در این پژوهش بیش از همه جلب توجه نموده است، میزان اثرگذاری توانایی ادراک شده و درآمد است، نقش این متغیرها بر مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های ورزشی مربوط به درس تربیت بدنی مهم بوده است. این امر با مراجعه به تحلیل رگرسیون گام به گام به‌خوبی آشکار می‌گردد. از یافته‌های این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت که با تأکید بر شناخت عوامل مرتبط با حمایت ادراک شده، توانایی ادراک شده و ارزش و معنای ادراک شده، می‌توان موجب افزایش مشارکت گردید. اما باید اشاره نمود هرچند عوامل مورد بررسی در جامعه‌ی مورد مطالعه (دانش‌آموزان دختر)، توانسته‌اند بخشی از واریانس مشارکت دختران دانش‌آموز را در درس تربیت بدنی تبیین نمایند که نشان از قدرت مناسب تبیین این متغیرها دارد؛ ولی باید بیان نمود که هم‌چنان درصد بالایی از واریانس مشارکت در درس تربیت بدنی در جامعه‌ی مورد مطالعه تبیین نشده باقی مانده است؛ بنابراین متغیرهای بالا تنها بخشی از عوامل مشارکت در درس تربیت بدنی می‌باشند؛ اما قادر به تبیین همه‌ی عوامل مرتبط با مشارکت در فعالیت‌های مربوط به درس تربیت بدنی نیستند؛ بنابراین باید در پژوهش‌های بعدی در مورد سایر پیش‌بین‌ها چه فردی و اجتماعی توجه بیشتری معطوف گردد.

منابع و ماخذ:

- 1_ U.S. Health and human Service center (1991). Healthy People: National Health Promotion and Disease Prevention Objectives (DDHS Publication No. PHS 91_50212). Washington.
- 2_ Ennis, C.D. (1999). Creating a culturally relevant curriculum for disengaged girls. *Sport, Education and Society*, 4, 31_49.
- 3_ Doyle, W. (1977). Paradigms for research on teacher effectiveness. *Review of Research in Education*, 5, 163_198.
- 4_ Eccles, J.S., Adler, T.F., Futterman, R., Goff, S.B., Kaczala, C.M., Meece, J.L., & Midgley, C. (2003). Expectancies, values and academic behaviors. In J.T. Spence (Ed.), *Achievement and achievement motives* (pp. 75_146). San Francisco: W.H. Freeman.
- 5_ Lirgg, C. (1993). Effects of same_sex versus coeducational physical education on the selfperceptions of middle and high school students. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 64, 324_334. 34.
- 6_ Pajares, F., & Miller, M. (1995). Mathematics self_efficacy and mathematics outcomes: The need for specificity of assessment. *Journal of Counseling Psychology*, 42, 190_198.
- 7_ Corbin, C., & Nix, C. (1979). Sex_typing of physical activities and success predictions of children before and after cross_sex competition. *Journal of Sport Psychology*, 1, 43_52.
- 8_ Daley, A., & Buchanan, J. (1999). Aerobic dance and physical self_perceptions in female adolescents: Some implications for physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 70, 196_200.
- 9_ Greenockle, K., Lee, A.M., & Lomax, R. (1990). The relationships between selected student characteristics and activity patterns in arequired high school physical education class. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 61, 59_69.
- 10_ Belcher, D., & Solmon, M.A. (2000, March). The interaction of gender and perceptions of ability. In M.A. Solmon (chair), *Gender, race, and perceptions of ability: How do they interact to affect engagement in physical activity?* Symposium conducted at the annual meeting of the Research Consortium of AAHPERD, Orlando, FL.
- 11_ Bandura, A. (1977). Self_efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191_215.
- 12_ Lee, A.M., Fredenburg, K., Belcher, D., & Clevelend, N. (1999). Gender differences in children's conceptions of competence and motivation in physical education. *Sport, Education, and Society*, 4, 161_174.
- 13_ Wigfield, A., Eccles, J.S., & Rodriquez, D. (1999). The development of children's motivation i school contexts. *Review of Research in Education*, 23, 73_118. Wright, J.

- (1997). The construction of gendered contexts in single sex and coeducational physical education lessons. *Sport, Education, and Society*, 2, 55-72.
- 14_ Xiang, P., McBride, R., Guan, J., & Solmon, M. (2003). Children's motivation in elementary physical education: An expectancy-value model of achievement choice. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 74, 25-35.
- 15_ Eccles, J.S., Adler, T.F., & Meece, J.L. (1984). Sex differences in achievement: A test of Alternate theories. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46, 26-43.
- 16_ Lirgg, C., Chase, M., George, T., & Ferguson, R. (1996). Impact of conception of ability and sex-type of task on male and female self-efficacy. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 18, 426-434.
- 17_ Belcher, D., Lee, A.M., Solmon, M.A., & Harrison, L. (2003). The influence of gender-related beliefs and conceptions of ability on learning the hockey wrist shot. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 74, 183-192.
- 18_ Greendorfer, S.L. (1993). Gender role stereotypes and early childhood socialization. In Cohen, G.L. *Women in Sport: Issues and Controversies* (pp 3-14). London: Sage. 33.
- 19_ Solmon, M.A., & Lee, A.M. (1997). Development of an instrument to assess cognitive processes in physical education classes. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 68, 152-160.
- 20_ Xiang, P., Lee, A.M., & Williamson, L. (2001). Conceptions of ability in physical education: Children and adolescents. *Journal of Teaching in Physical Education*, 30, 282-294.